

Pouka o pravima i obavezama svedoka

Ovu pouku ste dobili jer ste u statusu svedoka.

Kao svedok, imate pravo da znate koja su Vaša prava i obaveze.

Pažljivo pročitajte ovu pouku.

Imate obavezu da potpišete izjavu kojom potvrđujete da ste ovu pouku primili.

Pored informacija u pouci, naći ćete i propise iz kojih one proizilaze.

Ako nije naznačeno drugačije, to su odredbe Zakona o krivičnom postupku (Zakon od 6. juna 1997. godine).

Vaša prava i obaveze kao svedoka u krivičnom postupku

1. Obaveza svedočenja

Ako ste pozvani kao svedok, morate se pozivu odazvati i svedočiti. **To je Vaša obaveza kao svedoka** (član 177. stav 1).

2. Obaveza opravdanja izostanka

Ako ste pozvani a niste u mogućnosti odazvati se zbog bolesti, morate opravdati

svoj nedolazak. U tom cilju morate otići kod sudskog lekara, jer samo on može izdati uverenje, koje se priznaje kao opravdanje izostanka.

Drugo uverenje ili oslobađanje neće biti priznato kao opravdanje za izostanak.

Spisak sudskih lekara možete pronaći na web stranici suda (član 117. stav 2a).

Ako se ne odazovete i ne opravdate svoj izostanak, mogu Vas snaći posledice.

Posledice su:

- 1) novčana kazna;
- 2) zadržavanje i prinudno dovođenje;
- 3) hapšenje (član 285–287.).

3. Pravo na naknadu troškova

Imate pravo na naknadu troškova koje ste imali u vezi sa odazivom na poziv (npr.

troškovi putovanja, izgubljena zarada).

Ako želite da ostvarite naknadu troškova, morate podneti [zahtev za naknadu troškova](#):

- 1) naknadu troškova možete zatražiti usmenim putem tokom postupka - što će biti konstatovano zapisnički, ili
- 2) podnošenjem pismenog zahteva za naknadu troškova.

Rok za podnošenje zahteva za naknadu troškova je 3 dana od dana završetka postupaka na poziv kojih ste se odazvali (član 618a. – 618e. i član 618k.).

4. Pravo na pravnu pomoć

Ako smatrate da je radi zaštite Vaših interesa to potrebno, možete imenovati punomoćnika – advokata ili pravnog savetnika. Punomoćnik će Vas zastupati u tekućem krivičnom postupku.

Ako ne možete sami da priuštite punomoćnika, sud može, na Vaš zahtev, imenovati punomoćnika po službenoj dužnosti.

Međutim, morate dokazati da niste u mogućnosti da snosite troškove naknade za punomoćnika (član 87. stav 2. i član 88. stav 1.).

Sud, a u predistražnom postupku tužilac, mogu da se ne saglase sa učešćem u postupku punomoćnika koga ste Vi imenovali.

To može imati mesto ako tužilac ili sud zauzmu stanovište da to nije neophodno za zaštitu Vaših interesa (član 87. stav 3.).

5. Pravo na zaštitu ličnih podataka svedoka

U spisima predmeta nema Vaše adrese stanovanja, adrese radnog mesta, broja telefona, telefaksa ili adrese e-pošte. Oni su navedeni u posebnom prilogu i sa njima se može upoznati organ koji vodi postupak.

Sud ili organ koji vodi predistražni postupak mogu obelodaniti ove podatke samo izuzetno (član 148a. i član 156a.).

Pitanja koja Vam se postavljaju tokom ispitivanja ne mogu biti usmerena na otkrivanje Vaše adrese stanovanja ili radnog mesta. Ovo je dozvoljeno samo ako je to od značaja za rešavanje predmeta (član 191. stav 1b.).

Ako u značajnijim razmerama postoji opasnost po život, zdravlje, slobodu ili imovinu Vas ili Vaših najbližih, u tajnosti se mogu zadržati i okolnosti koje omogućavaju otkrivanje Vašeg identiteta .

Imate pravo da podnesete zahtev za tajnost Vaših podataka. U slučaju tajnosti, Vaše ime i prezime će znati organ koji vodi postupak. Neće ih, na primer, znati optuženi.

Na Vaš zahtev, **odluka o tajnosti** Vaših ličnih podataka **može biti ukinuta**. Takav zahtev možete podneti sve do zatvaranja sudskog postupka pred prvostepenim sudom (tj. do trenutka kada sud utvrdi, da su svi dokazi izvedeni te to objavi) - (član 184. – takozvani anonimni svedok).

6. Saslušanje prilagođeno situaciji svedoka

Ispitani možete biti i putem video konferencije uz upotrebu tehničkih sredstava koji omogućavaju sprovođenje ove radnje na daljinu uz istovremeni direktni prenos slike i zvuka (član 177. stav 1a).

Ako se ne možete odazvati na mesto navedeno u pozivu jer ste bolesni, osoba ste sa invaliditetom ili postoji neka druga prepreka koja se ne može ukloniti, možete biti ispitani tamo gde boravite, npr. kod kuće, u bolnici (član 177. stav 2.).

Ako ste poljski državljanin, boravite u inostranstvu i, ako ste s tim saglasni, možete biti saslušani od strane konzula (član 26. stav 1 tačka 2. i stav 2. Zakona o konzularnim poslovima od 25. juna 2015. godine).

U tom slučaju:

- 1) ne postoji zakonska obaveza odaziva na poziv;
- 2) ako se pozivu ne odazovete protiv Vas se ne mogu preduzeti mere;
- 3) ne možete biti ispitani putem video-konferencije;

- 4) nemate pravo na zaštitu predviđenu za svedoka;
- 5) u ispitivanju neće učestvovati druge osobe, npr. veštak lekar ili psiholog.

Kada se postupak vodi pred sudom i postoji bojazan da bi prisustvo optuženog u sudnici moglo da Vas ometa tokom davanja iskaza, predsedavajući može naložiti optuženom da napusti sudnicu za vreme Vašeg saslušanja (član 390. stav 2.).

Postoji i drugi način – u toj situaciji možete biti ispitivani putem **video konferencije** (član 390. stav 3.).

7. Uputstva i radnje pre saslušanja

Predistražni postupak

Pre početka saslušanja bićete upozoreni na krivičnu odgovornost za lažno svedočenje ili prikrivanje istine (član 190. stav 1.).

Dobićete na potpis izjavu, da ste dobili upozorenje (član 190. stav 2.).

Sudski postupak

Ako bi svedočenje moglo da Vas ili Vama blisku osobu izložiti sramoti, možete zatražiti da suđenje bude zatvoreno za javnost (član 183. stav 2.).

Pre početka ispitivanja bićete upozoreni na krivičnu odgovornost za lažno svedočenje ili prikrivanje istine (član 190. stav 1.).

Pre nego što počnete svedočenje, dužni ste da položite zakletvu. Sud može da ne zahteva Vašu zakletvu, ako nijedna od strana prisutnih u sudnici ne uloži prigovor.

Ako ste osobom nemom ili gluvom, zakletvu ćete položiti potpisivanjem teksta zakletve (član 187. i član 188. stav 3).

Od polaganja zakletve su izuzeti:

- 1) lica mlađa od 17 godina;
- 2) svedok, kada postoji osnovana sumnja da zbog psihičkih poremećaja ne razume značenje zakletve;
- 3) svedok, kao lice koje je osumnjičeno za izvršenje krivičnog dela, koje je predmet postupka ili je u bliskoj vezi sa delom koje je predmet postupka ili je za to krivično delo osuđen;
- 4) svedok koji je pravosnažno osuđen za lažno svedočenje ili optužbu (član 189.).

8. Pravo na odbijanje davanja iskaza

Možete odbiti da date iskaz:

- 1) ako ste osoba bliska optuženom (npr. supružnik, roditelj, dete, osoba u odnosu usvojenja, osoba u neformalnom životnom partnerstvu). Ovo pravo Vam pripada i nakon prestanka braka ili usvojenja (član 182. stav 1. i 2.);
- 2) ako ste u drugom predmetu optuženi za saučesništvo u krivičnom delu koje je predmetom postupka (član 182. stav 3.).

Kada Vam pripada pravo da odbijete da svedočite, možete ga iskoristiti **do početka prvog svedočenja u sudskom postupku.**

Ako ste u predistražnom postupku svedočili, a na suđenju odbijete svedočiti, prvo svedočenje ne može biti korišćeno odnosno ne može biti dokazom niti predmetom rekonstrukcije. **To svedočenje biće tretirano kao da ga nije ni bilo** (član 186. stav 1).

Uprkos odbijanju da svedočite, mogu biti obelodanjeni zapisnici o pregledu Vašeg tela sačinjeni tokom krivičnog postupka (član 186 stav 2).

9. Pravo da odbijete da odgovorite na pitanje

Možete odbiti da odgovorite na pitanje, ako bi odgovor mogao da Vas ili Vama najbližu osobu izloži krivičnoj ili poresko krivičnoj odgovornosti (član 183. stav 1.).

10. Oslobođenje od davanja iskaza ili odgovora na pitanje

Možete biti oslobođeni od svedočenja ili odgovora na pitanje, ako ste u posebno bliskim ličnim odnosima sa optuženim (član 185.).

Zahtev za oslobođenje od svedočenja možete podneti do početka prvog svedočenja u sudskom postupku. U takvoj situaciji, ako ste u predistražnom postupku dali izjavu, ona više ne može biti korišćena odnosno ne može biti dokazom niti biti predmetom rekonstrukcije (član 186. stav 1).

Uprkos oslobođenju od svedočenja mogu biti obelodanjeni zapisnici o pregledu Vašeg tela sačinjeni tokom krivičnog postupka (član 186. stav 2).

11. Saslušanje uz učešće veštaka i pregledi

Ako postoji sumnja u Vaše mentalno stanje, mentalni razvoj, sposobnost percepcije ili reprodukcije percepcije, možete biti saslušani uz učešće lekara veštaka ili psihologa veštaka.

Prisustvo lekara veštaka ili psihologa veštaka prilikom Vašeg saslušanja **ne zahteva** Vašu saglasnost.

Međutim, to neće biti moguće, ako ste prethodno odbili da date izjavu ili ste oslobođeni od davanja izjave zbog odnosa koji Vas povezuju sa optuženim (član 192. stav 2. i 3.).

Ako pak pristanete, mogu se obaviti pregledi Vašeg tela. Takođe, možete biti **pregledani** od strane lekara ili psihologa (član 192. stav 4.).

Prisustvo veštaka lekara ili veštaka psihologa nije isto što i **pregled** od strane lekara veštaka ili psihologa veštaka.

Ako u toku postupka bude neophodno utvrditi, da li:

- 1) neke osobe treba isključiti iz kruga osumnjičenih,
- 2) otkriveni tragovi imaju dokaznu vrednost:
 - mogu Vam se uzeti otisci prstiju, bris bukalne sluznice, kosa, pljuvačka, uzorci rukopisa, mirisa. Vaša saglasnost za to nije potrebna.
 - takođe, možete biti fotografisani, a Vaš glas može biti snimljen,

- uz Vašu saglasnost veštak može da koristi takozvani detektor laži. To su tehnička sredstva, koja imaju za cilj kontrolu nesvesnih reakcija Vašeg organizma (član 192a stav 1. i 2.).

12. Saslušanje svedoka sa posebnim potrebama (član 185e.)

Ako imate mentalne, razvojne poremećaje, poremećaje percepcije ili reprodukcije percepcije i postoji opravdana bojazan, da bi saslušanje u uobičajenim uslovima moglo negativno uticati na Vaše mentalno stanje ili bi bilo znatno otežano, možete biti saslušani:

- 1) samo ako Vaši iskazi mogu biti od suštinskog značaja za rešavanje predmeta;
- 2) samo jednom. **Postoji izuzetak od pravila saslušanja samo jednom:** ako se pojave bitne okolnosti čije razjašnjenje zahteva ponovo saslušanje, ili u slučaju prihvatanja dokaznog predloga optuženog koji nije imao branioca tokom Vašeg prvog saslušanja. Odluku o ponovnom saslušanju donosi sud.

Saslušanje sprovodi sud uz učešće psihologa veštaka u odgovarajuće prilagođenoj, prijatnoj prostoriji ili drugom mestu prilagođenom Vašim potrebama. Tokom ispitivanja može biti prisutan Vaš zakonski staratelj, osoba pod čijom ste stalnom negom, ili odrasla osoba koji Vi odredite. Psiholog veštak koji učestvuje u ispitivanju trebalo bi da bude osoba pola koji Vi odredite.

Ovo se pravilo ne primenjuje ako bi ono otežavalo postupak. Saslušanje se snima (snima se zvuk i slika).

13. Saslušanje svedoka oštećenog krivičnim delima iz člana 197 - 199. Krivičnog zakonika (Krivični zakonik od 6. juna 1997., član 185c.)

Ako ste oštećeni u slučaju krivičnog dela silovanja ili seksualnog zlostavljanja, možete biti saslušani u svojstvu svedoka:

- 1) samo ako vaše svedočenje može biti od suštinskog značaja za rešavanje slučaja;
- 2) samo jednom. **Postoji izuzetak od pravila da se saslušanje obavlja samo jednom:** kada se pojave značajne okolnosti koje zahtevaju ponovno saslušanje, ili u slučaju prihvatanja dokaznog predloga optuženog koji nije imao branioca tokom vašeg prvog saslušanja. Odluku o ponovnom saslušanju donosi sud.

Saslušanje sprovodi sud uz prisustvo psihologa veštaka u odgovarajuće prilagođenoj, prijatnoj prostoriji. Možete podneti zahtev da psiholog veštak koji učestvuje u saslušanju bude osoba pola koji ste Vi odabrali. Ovo pravilo se ne primenjuje ako bi to otežavalo postupak. Saslušanje se snima (snima se zvuk i slika).

14. Prava i obaveze tokom saslušanja u vezi sa informacijama koje su poverljive

Ako saslušanje treba da se odnosi na informacije koje posedujete, a koje su tajne ili strogo tajne, izjavu možete dati tek kada budete oslobođeni obaveze čuvanja tajne od strane Vašeg nadređenog – osobe koja ima ovlašćenja za to (čl. 179. stav 1).

Ako saslušanje treba da se odnosi na informacije koje posedujete, a koje su zaštićene, poverljive ili su pokrivene poslovnom tajnom, možete odbiti da date izjavu, osim ako Vas sud ili tužilac ne oslobodi obaveze čuvanja tajne (član 180. stav 1).

Ako saslušanje treba da se odnosi na informacije koje posedujete, a koje su obuhvaćene notarskom, advokatskom, pravnosavetničkom, poreskom, lekarskom, novinarskom, statističkom ili tajnom Vrhovnog javnog tužilaštva, možete biti saslušani samo ako je:

- 1) to neophodno u interesu pravde, i
- 2) Vaše svedočenje je jedini dokaz, na osnovu kojeg se mogu utvrditi okolnosti važne za slučaj.

Odluku o dozvoli za saslušanje donosi sud (član 180. stav 2.).

Ako ste novinar, ne možete biti oslobođeni obaveze čuvanja tajne u vezi sa podacima koji bi doveli do otkrivanja autora novinskog materijala, pisma redakciji ili drugog ličnog materijala odnosno identifikacije osoba koje su zatražile zaštitu svojih podataka. Ovo se pravilo ne primenjuje, kada je reč o krivičnim delima, koja se moraju prijaviti (član 180. stav 3. i 4.). Ta krivična dela su navedena u članu 240. stav 1. Krivičnog zakonika (npr. ubistvo, lišavanje slobode, krivično delo terorističke prirode).

Ako ste osoba koja je oslobođena obaveze čuvanja tajne, sud će Vas saslušati na raspravi **bez prisustva javnosti**. Ovo se pravilo ne primenjuje na osobu oslobođenu lekarske ili medicinske tajne – uz saglasnost pacijenta ili drugog ovlašćenog subjekta (član 181.). U tom slučaju, rasprava je javna.

15. Zabrana saslušanja

Ne možete biti saslušani ako ste:

- 1) branilac osumnjičenog (optuženog) ili advokat ili pravni savetnik koji je pružao pravni savet privedenom. Zabrana saslušanja odnosi se na činjenice koje ste saznali pružajući pravni savet ili vodeći predmet (član 178. tačka 1.);
- 2) sveštenik. Zabrana saslušanja odnosi se na činjenice koje ste saznali tokom ispovesti (čl. 178. tačka 2.);
- 3) medijator. Zabrana saslušanja odnosi se na činjenice, koje ste saznali od optuženog ili oštećenog tokom postupka medijacije. Zabrana saslušanja se ne odnosi na informacije o krivičnim delima koja se moraju prijaviti (čl. 178a.). Ta krivična dela su navedena u čl. 240. stav 1. Krivičnog zakonika (npr. ubistvo, lišavanje slobode, krivično delo terorističke prirode).

16. Pravo na zaštitu

Ako postoji pretnja po život ili zdravlje Vas ili Vaših najbližih, možete dobiti zaštitu policije tokom procesne radnje na koju ste pozvani.

Ako je stepen pretnje visok, Vi i Vaši najbliži možete dobiti ličnu zaštitu ili pomoć u promeni mesta boravka.

Da biste dobili zaštitu, morate podneti zahtev komandantu vojvodske (Prestone) policije

NAPOMENA: zahtev se podnosi preko organa koji vodi postupak ili sudu (član 1–17. Zakona o zaštiti i pomoći za oštećene i svedoke - zakon od 28. novembra 2014.).

To znači da u zahtevu (pismu) navodite dva primaoca:

- 1) organ koji vodi predistražni postupak ili sud, i
- 2) komandant vojvodske (Prestone) policije.

Komandant vojvodske (Prestone) policije

putem

organa koji vodi postupak

Podnosite zahtev organu koji vodi predistražni postupak ili sudu. Organ koji je primio zahtev proslediće ga komandantu.

17. Pravo na pomoć

Vi i Vaši najbliži imate pravo na besplatnu pomoć psihologa u Mreži pomoći za žrtve krivičnih dela (član 43. stav 8. tačka 2a. Izvršng krivičnog zakona - zakon od 6. juna 1997.).

Detaljne informacije o ovoj pomoći možete dobiti na internet stranici <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/fundusz-sprawiedliwosci> ili telefonom pod brojem **+48 222 309 900**.

Ako Vam nešto nije jasno ili Vam treba više detalja, uvek se možete obratiti s pitanjem osobi koja vodi postupak. Osoba koja vodi postupak ima obavezu da Vam objasni Vaša prava i obaveze na potpun i razumljiv način.